

Ewa Twarowska

Mały Płock, woj. łomżyńskie. Stanowisko 2

Informator Archeologiczny : badania 13, 263-264

1979

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

wylewami wychylonymi na zewnątrz i krawędziami prosto ściętymi, o ornamentie drobnych żłobków na największej wydętości brzuśca, lub połączeniu linii falistej z żłobkami. Drugi typ naczyń charakteryzuje się esowato wygiętym wylewem, krawędzią ukośnie ściętą i powierzchnią szorstką. Za domieszki schudzającą służył najczęściej średnioziarnisty piasek.

Ceramika ta jest charakterystyczna dla starszych faz wczesnego średniowiecza.

Analogiczne fragmenty naczyń wystąpiły w sąsiedniej półziemiance. Prócz tego odsłonięto w niej duże skupisko żelaznych noży i silnie skorodowanych, trudnych do rozpoznania przedmiotów żelaznych. W obu ziemiankach znalezione zostały przęśliki z łupku owruckiego, stwierdzono ponadto ślady po rozwleczonych paleniskach. Poza półziemiankami na majdanie grodu odsłoniętych zostało kilka jam o charakterze gospodarczym.

Najciekawiej przedstawiają się wyniki badań na wałach. Konstrukcje drewniane stwierdzone zostały zarówno na wale zewnętrznym jak i wewnętrznym. Drewniana konstrukcja pierścienia zewnętrznego przedstawia się dość prymitywnie. Były to poziomo układane bierwiona i podparte od wnętrza grodu pionowymi kołkami. Imponująco natomiast przedstawia się konstrukcja wału wewnętrznego. Odsłonięty został płot o zewnętrznym licu z szerokich 20-30 cm desek o powierzchni lekko wklęsłej. Opierały się na silnej konstrukcji okrągłych bierwion ułożonych poziomo i ukośnie. Całość nachylona do wnętrza grodu - zachowała się do wysokości 1,80 m.

Obie konstrukcje wałów należy wiązać z pierwszą fazą funkcjonowania grodu. Po jego zniszczeniu /pożar/, w miejscach istniejących już linii obwałowań, usypano wały stanowiące wyłącznie nasyp ziemny, obłożony płaszczem kamiennym. Umocnienia te należą już do drugiej fazy użytkowania grodu.

Na podstawie wstępnej analizy materiału zabytkowego: ceramiki, noży żelaznych, przęślików z łupku owruckiego - grodzisko w Krzesku można datować na VIII-XI w.

Stanowisko 7 - cmentarzysko szkieletowe

Położone jest w odległości 2 km od grodziska na wyraźnie rysującym się w terenie wzniesieniu. Eksplorowano powierzchnię 16 m² /cmentarzysko zniszczone w 95%/. Odsłonięto 3 szkielety. Orientacja północny zachód - południowy wschód i zachód-wschód. Zarysów jam grobowych nie uchwycono. Szkielety ułożone były w pozycji wyprostowanej na wznak z rękoma wyciągniętymi wzdłuż tułowia. Znalezione: małe paciorki z niebieskiego szkła, pionowo żłobkowane, paciorki z pestek i jeden drewniany oraz pozłacany medalion.

Chronologię wstępnie można określić na okres wczesnośredniowieczny i nowożytny /XI-XII, XVII/XVII w./.

MAŁY PŁOCK
woj. łomżyńskie
Stanowisko 2

Uniwersytet Warszawski
Instytut Archeologii
SSP "Universitas" - Zakład
Badań Archeologicznych

Badania prowadziła mgr Ewa Twarowska.
Finansował WKZ w Łomży. Pierwszy sezon
badań. Przyrodowa produkcyjna osada
wczesnośredniowieczna XII-XIII w.

Gród i osada przyrodowa w Małym Płocku położone są na zachód od wsi Mały Płock /część południowa wsi z kościołem/ w odległości około 600 m od dawnego dworu. Zajmują one zachodnią i północno-zachodnią skrajną część cypla morenowego wzniesienia, ograniczonego od północy i zachodu doliną rzeczki Cetny. Gród zajmuje północno-wschodni skraj cypla - osada otacza go od strony wschodniej i południowej.

Ustalono na podstawie szczegółowej inwentaryzacji powierzchniowej, że osada obejmuje całe pierwsze wzniesienie cypla wysoczyzny na wschód od grodu /aż do łagodnego wcięcia doliny rzecznej/, a na południe nie przekracza, a w części południowo-wschodniej nie dochodzi do drogi Mały Płock-Mściwuje.

Założono wykop na osi N-S /40 x 2 m/ na północnej kulminacji skarpy wysoczyzny opadającej w kierunku Cetnej urwiskiem na wschód od grodziska /około 30 m od niego/. Południowa część wykopu wkracza na teren dawnej drogi łączącej grodzisko z dworem. Odkryte w trakcie prac nawarstwienia drogi i materiał zabytkowy wskazują na jej wczesnośredniowieczne położenie.

Stwierdzono, że warstwa kulturowa osady została zniszczona w trakcie orki, co spowodowało, że obiekty występują zaraz pod ziemią orną.

Odkryto narozie północno-zachodnie ziemniarki /obiekt 2/ zagłębionej około 90 cm w calec z paleniskiem umieszczonym w zachodnim narożniku. W jej obrębie znaleziono ceramikę, kości zwierzęce, przęślik, 2 kamienie żarnowe i nóż żelazny. W obrębie paleniska i obok niego wystąpiły duże ilości żuźla żelaznego i spalenizny. Na południowo-zachód od tej półziemianki znaleziono 3 paleniska otwarte /obiekty 1, 3, 4/, w tym jedno z kamieni o gładkiej powierzchni z kotlinką w środku /obiekt 4/, w których obrębie również wystąpił żużel żelazny i spalenizna. Podobny materiał wystąpił w oddalonym o około 12 m na południe paleniska 14 i 29. Przypuszczać należy, że mamy do czynienia z metalurgiczną osadą produkcyjną, zajmującą się wytwórczością zaspakajającą militarne i gospodarcze potrzeby grodu.

Duża ilość i równoczesne zagęszczenie odkrytych obiektów /43 obiekty na 80 m²/ w tym 1 obiekt mieszkalny, 8 palenisk ze śladami metalurgii żelaza, ślady 24 słupów i 11 obiektów - jam, świadczą o intensywności osadnictwa na badanej części osady. Bardzo liczny materiał zabytkowy w postaci ceramiki, kości zwierzęcych i ości rybich oraz żuźla żelaznego, noży, brzytwy, grotu strzały, przęślików i osełek /m.in. z łupku owruckiego/, wyrobków z kości i rogu, fragmenty prawnicy i żarna świadczą o bogactwie osady.

Na podstawie uzyskanych materiałów, wstępnie osadę przyrodową w Małym Płocku datować można na XII-XIII w.

Badania będą kontynuowane.